

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מאמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת תזריע תשפ"ב שנה ט | גליון מס' 427

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

איך מגיעים לעולם הבא? על ידי אמון

נדון מענין מצאנו בפר"ל (סנהדרין קי ב): מאימתי ילד קטן זכאי לעולם הבא? שאלה זו היא שאלה חשובה ואף קובעת, משום שבבית דין של מעלה נפסק לפי דברי חכמי התורה פאן, בעולם הזה. ממגון התשובות עולה פי ככל שהדבר תלוי ביכלת הדבור, הרי זה "משעה שאומר אמן", ואף שאינו יודע עדין לדבר פהגן (ראה רמ"א או"ח קכד ז).

דעה זו גם נכתבה בגמרא בסמוך למאן דאמר "משעה שנמול", והינו ששתי מצוות אלה שוות בחשיבותן בהיותן 'פרטים כניסה' לעולם הבא. ואין זה פלא למתבונן בסוף אותה סוגיה בבאור המלה 'אמן': "אמר רבי חנינא: א-ל-מלה נאמן!" פלומר: חשיבותה של 'אמן' נובעת מכך שהיא משמשת מעין הצהרה זמניה ומתמצתת של אמונה וקבלת על מלכות שמים.

ילד קטן המסוגל למלמל 'אמן', הרי הוא מתחבר בכך לשושלת הזכה של העם היהודי, אשר בכל הזמנים והמצבים מאמין בה' אחד, ומתוך כך הוא זכאי לחיי העולם הבא. נתן אפוא לומר ולפרש פי יש אפלו עדיפות ומעלה למצות 'אמן' על פני ברית מילה, שכן מבין כל השיטות שם בגמרא, זו המצוה הראשונה שהקטן מקיים בעצמו ולא על ידי אחרים.

חשוב לציון את העולה פמאליו מתוך הדברים, שלענינת אמן יש ערך רב גם אם היא נאמרת בלא פונה משלמת. שהרי הקטן מן הסתם אינו מבין פהגן את שהוא אומר, ואף דבורו אינו רהוט די הצורך, ובכל זאת מרגע שבטא בפיו את ה'אמן', כבר זכה לעולם הבא.

נפנים ונבקר את רום מעלתה של מצוה נפלאה זו, גם אנו בעצמנו, ומתוך כך אף לדנינו יתחנכו לכה, ונהיה פלנו בכלל: 'בן עולם הבא' - סופי תבות 'אמן'.

בקריאת 'וּנְרוּמָה שְׁמוּ יְחִידוּ'
ובכרפת שבת שלום,

298 ז'ס אכאולס"ן.

המצרע להכריז על עצמו שהוא טמא נועד כדי "להודיע צערו לרבים, ורבים יבקשו עליו רחמים".

דרש רבי פינחס מקוריץ:

אמרה שגורה היא בפי ההמון: 'אחר שרפה - מתעשרים', ומורי ה'בעל שם טוב' אמר שאמרה זו - אמת היא. ויש להביא מקור לקך מהפסוק שלפנינו: כשם שהמצרע נרפא מצרעתו מכח תפלת הרבים הרואים בצערו ומרחמים עליו, כך מי שרכושו עלה באש עתיד להתעשר מכח תפלת הרבים, אשר רחמיהם נכמרים עליו לנכח אסונו (בעל שם טוב' על התורה).

רפואת המצרע תלויה בתפלתו על אחרים

"וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא" (יג מה)

מלשון הכתוב: "וטמא טמא יקרא" משמע שהמצרע צריך להכריז על עצמו שהוא 'טמא', ואולם מלשון תרגום אונקלוס: "ולא תסתאבון [תטמאו]... יקרי", משמע שעליו להזהיר אחרים שלא יטמאו.

רבי שלמה קלוגר מבראד פרש זאת על פי דברי חכמים (ב"ק צב א): "כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה". כיון שהמצרע זקוק לרחמי שמים כדי להרפא מצרעתו, והוא יוכל להטהר, על כן פרש אונקלוס שיתפלל על אחרים: "ולא תסתאבו" - שלא יבואו לידי חטא המביא לידי טמאה, ותפלה זו תועיל לו עצמו שיירפא תחלה (חכמת התורה' עמ' ריא).

'טמא טמא' - מנגד בטול מאה ברכות

"וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא" (יג מה)

מפני מה נענש המצרע שעליו לקרא לאזני כל 'טמא טמא'? אלא לפי שבטל אמירת מאה ברכות ביום, נגזר עליו לקרא תחת זאת בקול 'טמא טמא' - בגימטריה מאה ("לקויט מדרשי תימן).

אמירת תהלים - אף בלא פונה

"וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לכן ומראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו" (יג א)

חכמים (מדרש תהלים א ח) אמרו כי בקש דוד המלך מהקדוש ברוך הוא שהשכר על אמירת תהלים יהיה שוה לשכר העסוק בהלכות נגעים ואהלות. ולכאורה יש להבין מדוע בקש דוקא "כנגעים ואהלות" ולא פהלכות אחרות שלמודן רווח בצבור, פהלכות שבת ודיני ממונות?

פרש האדמו"ר רבי דוד מטאלנא: אחת מהלכות נגעים היא שכאשר הכהן אינו בקיא בפראות נגעים, יש לקרא לחכם מישראל שירה את דין הנגע, והכהן יפסק בפיו כדברי החכם. זאת לפי שטמאת הנגעים וטהרתם מסורה אף ורק בידי הכהן (רמב"ם טמאת צרעת ט ב).

לפי זה יש לפרש שעל זאת בקש דוד המלך עליו השלום, שאומרי תהלים יזכו לשכר אף אם אינם מבינים את משמעות הפסוקים, ככהן שבכחו לטהר או לטמא את הנגע במאמר פיו, אף אם אינו יודע הלכות נגעים (אמרתך חיתני עמ' 393).

להתפלל במקום לנסות לבטל

"והתגלח ואת הנתק לא יגלח והסגיר הכהן את הנתק שבעת ימים שנית" (יג לג)

בצווי: "ואת הנתק לא יגלח" מצוה התורה על המצרע שלא יגלח את השער הסמוך לנתק [מקום גשירת השער בנגעי הראש והזקן], שכן בכך לא יהיה נתן להבחין האם התפשט הנגע. בעל 'ספר החנוף' (מצוה קע) מבאר כי מאסור זה עלינו ללמד "שיסבל כל אדם איזה צער ואיזה ענש שיענישהו השם ברוך הוא ולא יבעט בהם. ואל יחשב שיהיה יכלת בידו לבטל אותם ולהעלימם מן הפריות, רק יש לו לבקש תחנה מאת הקדוש ברוך הוא שיירפא מחץ מכותיו".

אחרי שרפה - תפלה

"וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא" (יג מה)

חכמים אמרו (שבת טז א) שצווי התורה על

דמים בדמעות נגעו

"יובלי יהיה בסדר", השיב הרב אבוהב ופנה לצאת מהבית, לאחר שהותיר אחריו דף הנחיות מפרט להורי התינוק.

בימים הבאים כל מי שנפגש עם הרב אבוהב זכה לשמע מפיו בהתרגשות את הספור המדהים, אולם לאחר זמן פרח הספור מזכרונו.

כשלוש עשרה שנים חלפו מאז. אל משדרו של הרב אבוהב נכנסו במפתיע אשה ובנה, בעלי חזות חלונית. "האם כבודו הוא המוהל אבוהב?" שאלה האשה, "כן", השיב הרב אבוהב, "ימי אתם?"

"אני גברת גולן מחולון, האם הרב זוכר...?" הרב אבוהב לא נזכר, והאשה המשיכה: "לפני כשלוש עשרה שנים הזמנו את כבודו לערוך ברית ליובלי שלנו. השארנו אותך אתו לבד עד שבאה המטפלת..."

"בטח שאני זוכר!" אמר הרב אבוהב, תוך שהוא מביט בנער גבה הקומה העומד לפניו ונשאב באחת אל אותו ארוע בלתי נשפך.

"אינני יודעת מה עובר על יובלי שלי", אמרה האשה בטון מדאג, "מזה כמה שבועות שהוא אינו הולך לבית הספר וכמעט ולא אוכל. הוא דורש במפגיע לפגוש את המוהל שלו. בתחלה נסונו ללכת אתו לגדולי הפסיכולוגים, אף הוא מתעקש. אין לי בררה, בבקשה תדבר אתו."

כמו לפני כשלוש עשרה שנה יצאה האשה מהחדר והותירה את בנה לבדו, יחד עם הרב. משאף נסגרה הדלת פרץ הנער בבכי מר ובקשי הצליח להביע את עצמו: "כבוד הרב, אינני יכול יותר... אני רוצה תפלין, רוצה שבת, רוצה תורה, אני מרגיש שבלי זה אין לי חיים."

הרב אבוהב חבק את הנער האמלל ואחר יצא מהחדר ואמר לאם: "גברתי, לילך אין כל בעיה פסיכולוגית, הוא פשוט רוצה ללמד תורה!"

"אני יודעת", השיבה האשה תוך שהיא מוחה דמעה סוררת מעיניה, "כל הפסיכולוגים שאצלם בקרנו קבעו את אותה הקביעה, נשמח מאד אם הרב יוכל ללמד אותו!"

הרב אבוהב נענה בשמחה. וכך, שלוש עשרה שנים לאחר שנשא אתה תפלה נרגשת מפיו של מוהל המום וחסר אוגים בבית זר ומזכר בחולון, זכתה התפלה למענה. אליהו מלאך הברית נשלח משמים כדי לקרב את הנער הרחוק אל מורשתו.

קבץ קול רפאל' עמ' סא

הרב אבוהב נקש קלות על הדלת, וזו נפתחה מיד בידי איש צעיר לבוש בחליפה מחיטת האוחז תיק מהדר בידו; "שלום לך, אתה המוהל?" שאל הלה בחיוך מאלץ ופנה מיד לצאת לרחוב: "אני ממחר לסדורים דחופים. נא הקפד למלא את תפקיך בתשומת לב ובאחריות..." אמר ונעלם מן העין.

כאשר נכנס הרב אבוהב אל הבית הפתע לראות כי אף בעלת הבית יוצאת בעקבות בעלה. "נעים מאד, אני גברת גולן, אמרה, 'בעלי ממתין לי בחוץ, אף אל דאגה - המטפלת אמורה להגיע בעוד כרבע שעה כדי לשמור על יובלי. בינתיים תספיק לערוך את הנתוח, הלא כן?!"

"מי זה יובלי?" בקש המוהל להבין. "אהה..." השיבה האשה, "שכחתי לציין. יובלי הוא התינוק שאותו אתה אמור למול."

"כבר קראתם לו שם?" נדהם הרב אבוהב, "כן", השיבה האשה, "האמת היא שלא תכננו לערוך לו ברית כלל, כיון שאיננו מקפידים על מנהגים יהודיים. התחבטנו בכך רבות, ולבסוף החלטנו שאולי בכל זאת כדאי לערוך את הברית, כדי שהבן לא יכעס עלינו כשיגדל."

המום ומבלבל נכנס הרב אבוהב לחדרו של התינוק. הוא פרש את כלי המילה על שדת ההחתלה המהדרת, וכשהביט בתינוק הישן בשלוח על מטתו, הוצפו עיניו בדמעות. בחלומותיו הפרועים ביותר, לא חלם שאי פעם יערוך ברית שפזו.

הרב אבוהב העיר את התינוק בעדינות, השכיבו על ברקיו ומל אותו במימנות, תוך שהוא משמש בה בעת כמוהל, כסנדק, כאבי הבן וכמברך...

לאחר הברית הרגיע הרב אבוהב את התינוק הבוכה, ובעוד דמעותיו מתערבות בדמעות התינוק פרצה התפלה מפיו כמאליה: "אנא ה', חוס ורחם על בניך שתעו בדרךך, כי לכל העם בשגגה. חוס ורחם על נפש אמללה זו, ותן דעת ורחמים בלב הוריו שיגדלוהו לתורה וליראת שמים."

כמחצית השעה חלפה עד שהגיעה המטפלת לבית, מתנשפת. רק כאשר הבחינה ברב החרדי היושב ודומע בתפלה כשהתינוק אחוז בידו היא נזכרה...

"מתנצלת, שכחתי לגמרי... גברת גולן אמרה לי שיובלי אמור לעבר היום נתוח קטן. מה שלומו? איך הוא מרגיש?"

היתה זו שעת צהרים מאחרת לפני עשרות בשנים. במשרדו של החזן והמוהל המפרסם רבי רפאל אבוהב זכר צדיק לברכה, צלצל הטלפון: "שלום, מדברת גב' גולן, האם הרב פנוי מחר לערוך ברית מילה?" שאל הקול שמעבר לקו.

"מתי והיכן?" התעניין רבי רפאל, והאשה השיבה: "מחר בשעה שבע וחצי בבקר, ברחוב... בעיר חולון". רבי רפאל הפתע מהשעה המוקדמת אף לאחר הרהור קצר השיב בחיוב.

"תודה. אני מבקשת מאד לדייק", הוסיפה האשה בטרוס סימה את השיחה.

המום ומבלבל נכנס הרב אבוהב לחדרו של התינוק. הוא פרש את כלי המילה על שדת ההחתלה המהדרת, וכשהביט בתינוק הישן בשלוח על מטתו, הוצפו עיניו בדמעות. בחלומותיו הפרועים ביותר, לא חלם שאי פעם יערוך ברית שפזו.

כסא של אליהו של קהלת בקשצ'אבה, הונגריה

הטון המוזר והמנותק שבו דברה האשה עורר בלבו סימני שאלה, אולם הרב אבוהב הרגיע את עצמו כי בודאי זו תוצאה של התרגשות טבעית שאוחזת בה לקראת המעמד.

למחרת בבקר, מיד לאחר תפלת שחרית נסע הרב אבוהב אל הכתבת המיעדת. כשהגיע למקום הפתע לראות כי אין מדבר בבית כנסת או אולם, כי אם בבית פרטי ונאה, השוכן בטבורה של שכונה אמידה. על דלת הבית היה כתוב: "משפחת גולן".

לשומרי החותם - צות 'בני אמונים' הי"ו, בראשות המיסד והי"ו הרב יעקב דב מרמורשטיין שליט"א,

ראיתי בעלונכם הנכבד כי הפלאתם להביא בשם הקדמונים כי הברכה משולה לגוף השטר, ואלו האמן - לחתימה הנותנת תקף לשטר. והרי לשטר שאינו חתום אין ערך. על דרך זו נתן להוסיף ולהמחיש בדגמה נוספת: עובד שנדרש 'להחתיים פרטיס' עם הגעתו למקום העבודה. יש מקומות שבהם הנהל הוא שמי שאינו מחתיים פרטיס נחשב כנעדר מעבודתו, וזאת גם אם בפעל הוא הגיע ואפילו עבד במסירות. כך לענין הברכה והאמן - גם אדם שברך פראוי, אם ברכתו לא נחתמה באמן, הרי זו ברכה חסרה ואף שברה נתן בהתאם, כפי שמבאר בהרחבה בעלונכם בהזדמנויות רבות.

חשבותי שזו גם יכולה להיות הסבה לכך שחכמים החמירו כל כך שהגית המלה אמן תהיה מדויקת ונכונה, מבלי להחסיר אות. כי זו אפיה של חתימה - היא חבבת להיות מדויקת עד לאחת.

השתמשתי ברעיון זה כדי לשכנע חבר לומר בפני את ברכות השחר. אותו חבר טען שהוא אומר את הברכות בכונה רבה יותר כשהוא נמצא לבד. אך אני טענתי בפניו: וכי מה שונה בעיניך יותר, המחאה על סכום גבוה ללא חתימה, או המחאה על סכום קטן אבל חתומה פדת וכדיו?

בהערכה,
ש.מ.ג.

נתן לשלח מכתבים
לפקס שמספרו 08-9746102
אל כתבת המייל: 9139191@gmail.com

הנהגת האר"י הקדוש

רבי חיים ויטל מעיד על רבו האר"י הקדוש כי היה מרבה לענות אמן אחר אנשים שברכו ברכות השחר בבית הכנסת, וכך הוא כותב: "וכשהיה בבית הכנסת, והיה איה אדם מברך ברכות השחר, היה יושב ושומע ועונה אמן, ואף אם היה באמצע התפלה היה פוסק ושותק ועונה אמן, ואפילו אם היו המברכים רבים" (פרי עץ חיים' שער הברכות פרק ז, וראה שם שגראה מדבריו שהמברכים בבית מדרשו של האר"י היו מברכים בפניו אף 'ברכות התורה').

רבי מאיר פאפירש מביא אף הוא את הנהגת האר"י הקדוש לענות אמן אחר ברכות השחר של אנשים רבים אלא שהוא מפרט ש"אפילו היו [המברכים] מאה היה עונה אמן אחריהם" (אור צדיקים' ו ב, וכן העתיק ב'שערי תשובה' אר"ח ו ה). בעקבות כך אף פוסק רבי מאיר פאפירש שעל כל אדם לילך בדרך זו ו"צריך השומע ברכות השחר לענות אמן, אפילו שמען מאה פעמים" (אור הישר' עמוד העבודה ז יא).

וכך אף כתב האדמו"ר רבי אהרן מקרלין ב'סדר היום': "אני מסכים שכל אחד ישמע מחברו כל ברכה שצריך לאומרה בכדי שיענה אמן. כי איתא בכתבי האר"י ז"ל שהיה שומע ברכות השחר אפילו ממאה אנשים, אף על פי שהיה יכול ברגע אחד ליחד כל העולמות, אפילו הכי לא השגיח על זמנו ולא היה מתעצל לשמע אפילו מאה פעמים, הנותן לשכוי בינה וכל הברכות".

מתקרבם לשי"ץ לשמע הברכות

עדות נפלאה על ההקפדה לענות אמן אחר 'ברכות השחר' הביא בעל ה'חיות זאיר' בספרו 'מקור חיים' (מו ב): "ראיתי מנהג ותיקין וישישים אשר מקומם רחוק מן השי"ץ, שהולכים ממקומם ומתקרבים אל המברך בעת שאומר ברכות השחר כדי לשמע היטב ולענות אמן".

נתפשט המנהג פעירות גדולות

כך העיד החיד"א על מנהג אמירת ברכות השחר בחברותא ('ברכי יוסף' אר"ח תרעו ב): "וכידוע נתפשט המנהג בכרכים ועירות גדולות..."

אמן וברכות במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

להזהר בעגית אמן לפני שיהיה מאחר

בעולם הזה אין האדם מכיר ברום מעלת ערכה של עגית אמן, אולם בבוא האדם לעולם הבא ינכח להפיר בערכה של כל אמן ואמן. מי שזכה להקפיד על עגית אמן ישמח לראות את השכר הרב שהצמיחה לו האמן, בדיוק כאותו זרע קטן שמצמיח אילן רב פירות. ואולם מי שזלזל בעגית אמן, יתחרט עד מאד על הזלזול שהפגין, עת ינכח לראות עד כמה חשובה כל עגית אמן לפני ה', אלא שאז יהיה זה כבר מאחר מדי בעבורו ('ספר הפנים' אות לא).

ה'אוהב ישראל' ה' בניסן תקפ"ה

האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע, נולד בשנת תקט"ו לאביו רבי שמואל בעירה ז'מיגרד. בתחלה כהן כרב בעירה הקטנה קולבסוב, ובשנת תק"ס החל לכהן כרב באפטא. לפי בקשתו הוא מכנה על שמה, אף על פי שכהן בה כרב רק כשמונה שנים. אלפי חסידים הסתופפו בצלו וקנו ממנו דרכי תורה וחסידות. דברי תורתו היו אור לרבים, ומהם נדפס ספרו הנודע 'אוהב ישראל'.

בסוף ימיו עבר למז'יבז, ושם, ביום ה' בניסן תקפ"ה עלתה נשמתו בסערה השמימה, ונטמן סמוך לציון ה'בעל שם טוב'. על מצבת קדשו נחרת: "ס"נ הרב אדמו"ר אוהב ישראל מ'ה אברהם יהושע העשיל מק' אפטא בהרב החסיד וענו שלשלת היחסין מ' שמואל ז"ל. נפ' ה' ניסן תקפ"ה. לעת זקנותו תקע אהלו של תורה פ"ק מעזבדו ולו דומי' תהלה ובמקום גדלתו שם ענותנותו, אשר יצוה את בניו שלא לכתב על מצבתו שבחות. תנצב"ה".

מצבתו של בעל האוהב ישראל
במז'יבז שבאוקראינה.